

Dramaserier med potentiale til undervisning i køn

Kønsforståelser, seksualitet og ligestilling optager i den grad unge, og de savner mulighed for at diskutere det i undervisningen. Det vil gymnasielærere gerne, men det er svært, for emnerne er potentielt sprængfarlige, og der mangler relevante undervisningsmaterialer. Nu foreslår nyt forskningsprojekt at bruge korte klip fra populære dramaserier til formålet.

Af Annette Haugaard

Sex Education er både titlen på en populær Netflix-serie og på det, som danske gymnasieelever efterspørger: Mere undervisning om køn, diversitet og ligestilling.

Sådan lyder konklusionen i et stort europæisk forskningsprojekt kaldet GEMINI, der via interviews med såvel elever som undervisere har undersøgt barrierer og muligheder for at undervise i emner som køn og ligestilling i gymnasiet i såvel Danmark som Irland, Italien og Rumænien.

Projektet viser, at danske gymnasie-lærere deler deres elevers ønske, men underviserne føler sig sjældent klædt på til opgaven. De savner relevante undervisningsmaterialer og oplever – lidt ligesom med seksualundervisning – at det er vanskeligt at arbejde med køn på en måde,

der er faglig frem for baseret på personlige holdninger.

“Jeg har ikke fået undervisning i det, og det var noget af det sværeste ved at blive gymnasielærer – hvor meget det fylder, og hvor lidt jeg ved,” lyder det eksempelvis fra en kvindelig dansk gymnasielærer, der ligesom kolleger på i alt otte danske gymnasier er blevet interviewet om emnet.

Nu peger projektets danske forskere på en løsning, der er snublende nær: Brug populære dramaserier som pædagogisk redskab, for dem sluger unge allerede i store mængder i deres fritid.

“Dramaserier er en kæmpe del af alle unges liv, og mange af dem behandler køn, repræsentation, diversitet og ligestilling, som er emner, eleverne virkelig gerne vil diskutere og engagere sig indlevende i,” siger Louise Brix Jacobsen, der som medieforsker ved Institut for Kultur og Læring på Aalborg Universitet er en af de danske bidragydere til GEMINI-projektet.

Serier om køn er godt selskab

Euphoria, Adolescence, Salsa og Friends er blandt de dramaserier, som unge flittigt tænder for derhjemme, når skoledagen slutter. Som et venskabeligt baggrundstæppe af afslapning og underholdning, imens de holder kontakt med omverdenen.

“Vi regnede med, at unge ser virkelig mange dramaserier, og det har vi i den grad fået bekræftet gennem interviews med dem. De ser ofte en serie flere gange, når de oplever, at stemningen, universet og karaktererne er godt selskab. Det foregår som *second screening*, hvor serien løber over skærmen på computeren eller fjernsynet, så de samtidig kan holde deres telefonskærm fri og åben for spil, SoMe og kommunikation med vennerne, uden at serien bliver afbrudt,” siger Louise Brix Jacobsen.

GEMINI-projektets interviews med unge viser, at de foretrækker dramaserier om følelser, relationer og identitet, som de kan spejle sig i, og at der i handlingerne ofte indirekte indgår kønsrelaterede emner. ➤

Gemini-projektet

Det EU-finansierede GEMINI-projekt er en forkortelse for 'Gender Equality through Media Investigation and New Training Insights'. Forskere fra Danmark, Italien, Irland og Rumænien undersøger fra 2023 til 2025 unges brug af dramaserier, og hvordan de kan anvendes til undervisning i gymnasiet i emner om køn, ligestilling og diversitet. I Danmark har forskere fra Aalborg Universitet interviewet 10 undervisere fra otte gymnasier og 50 elever fra fem gymnasier, der tæller både stx og hhx samt skoler i såvel store som mindre byer.

"Jeg så Heartstopper, fordi jeg ville forstå, hvordan det er at være queer. Det er jeg ikke selv, men det er rart at få indblik i," lyder det for eksempel fra en dansk gymnasieelev i et fokusgruppeinterview til GEMINI-projektet.

Ifølge Louise Brix Jacobsen er unge på tværs af alle fire lande generelt meget optagede af køn, repræsentation og diversitet, fordi de er vokset op, imens forståelserne har ændret sig.

"Unge har stor bevidsthed og åbenhed om at diskutere blandt andet maskulinitet, femininitet, kønsroller og seksualitet, men det sker primært uformelt med deres jævnaldrende, og nogle af dem understreger, at det er vigtigt at indtænke det i undervisning så tidligt som muligt."

Vilje til køn trods udfordringer

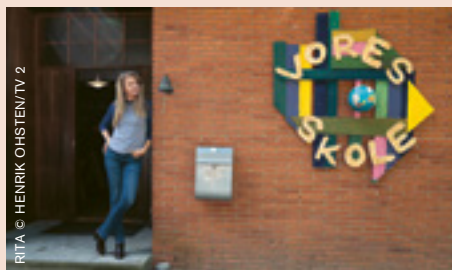
Set med gymnasielæres øjne er kønsforståelser og ligestilling bestemt også relevante undervisningsemner i eksempelvis dansk, samfundsfag, sprogfag, religion eller psykologi. Det er bare komplekst og krævende at inddrage i praksis, viser GEMINI-projektet.

"Der er generelt enighed om, at køn og diversitet er nødvendige og vigtige emner i undervisningen, men det er ikke særlig nemt. Underviserne har ikke lært, hvordan de gør, og mange oplever en generationsforskel, hvor det kan være svært at sige 'det rigtige' i mødet med elever for hvem, det ikke er fremmed at tale om de og dem i stedet for han og hun, og som er meget opmærksomme på

1 serie, 1 scene, 1 emne

Medieforskere fra Aalborg Universitet foreslår en ny tilgang til at arbejde med dramaserier og køn i undervisningen og giver her tre eksempler.

Rita, TV2: 'Bund eller bøsse!'

I det allerførste afsnit af TV2-serien om den kontroversielle lærer Rita er hele hendes brogede familie samlet til aftenmad på terrassen: de tre børn Jeppe, Molly og Ricco samt hans kæreste Bitten og hendes forældre, hvor det viser sig, at Riccos nye svigerfar også er Ritas gamle ungdomskæreste.

"Skål og velkommen," lyder det fra Rita, hvorefter Ricco forsøger at afbøde den akavede stemning med ordene "Bund eller bøsse!" Han kigger over på sin lillebror Jeppe og undskylder. Jeppe svarer "Jeg har sagt, at jeg ikke er bøsse. Okay?". Ricco svarer "Right."

Senere på aftenen sender Rita et ostefad rundt, og datteren Molly siger til sin bror "Skal du ikke smage noget brie? Det smager lidt af pik!" Jeppe afviser igen, at han er homo-

seksuel, og Rita siger "Nu skal I to lade være med at drille jeres homoseksuelle lillebror." Alle griner undtagen Jeppe, som forlader bordet og går op på sit værelse.

Ifølge medieforsker Louise Brix Jacobsen fra Aalborg Universitet er scenen et bud på undervisningsmateriale i køn og seksualitet.

"Den håndterer køn og seksualitet med humor og en positiv tilgang, hvor der på få minutter præsenteres indhold med mange vinkler, man kan diskutere."

Louise Brix Jacobsen nævner blandt andet, at Rita er en moderne, mangefacetteret kvinde, der giver anledning til at analysere kønsrepræsentation og karakteropbygning.

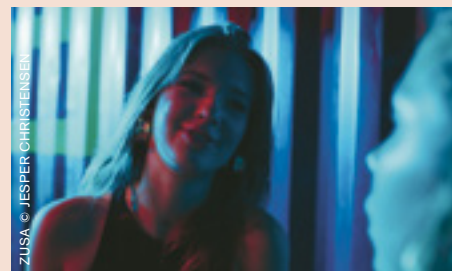
"Scenen viser, hvordan en hovedperson kan præsenteres gennem stilistiske virkemidler som en kompleks kvinde, der kombinerer traditionel empati med hårdkogt attitude. Rita har et feminint udseende og ryger, drikker og har et afslappet forhold til sex, hvilket traditionelt er tilskrevet manden."

Derudover er det en coming out-scene, der viser, hvordan samfundet har ændret syn på homoseksualitet.

"Citateret 'Bund eller bøsse' er en gammeldags talemåde, man næppe ville bruge

i dag. Men det bruges ikke til at gøre grin med Jappes seksualitet, men viser derimod, at ingen har det mindste problem med den undtagen ham selv. Det kunne man for eksempel sammenligne med Matador, hvor Daniel Skjern præsenterer sin mandlige kæreste for familien, og faderen reagerer stærkt negativt."

Zusa, YouTube: 'Det går lidt for hurtigt!'

I afsnit 5 af YouTube-serien Zusa, lavet i samarbejde mellem Kræftens Bekæmpelse, Børns Vilkår og Psykiatrifonden, inviterer teenageren Clara den unge mand Asger med ned i kælderens under en fest. Hun har tydeligvis seksuelle hensigter, men Asger er

diskriminerende omtale," siger Louise Brix Jacobsen.

I GEMINI-projektet peger underviserne desuden på, at det er svært at finde undervisningsmaterialer, der tematiserer køn, og at de ikke selv har tid til at udvikle dem.

"Det er vigtigt for både elever og lærere på gymnasier at have et fælles tredje som omdrejningspunkt for undervisningen, så man flytter fokus fra personlige holdninger og i stedet diskuterer køn, ligestilling og diversitet på en faglig måde. Underviserne forsøger at møde emnet i dialog med respekt for uenigheder og forskellig sprogbrug, men de efterspørger konkrete materialer, der er lette at gå til i sådan en plug & play-forstand. Man kan selvfølgelig bruge eksempelvis litteratur og reklamer, men populære drama-

"Unge har stor bevidsthed og åbenhed om at diskutere blandt andet maskulinitet, femininitet, kønsroller og seksualitet, men det sker primært uformelt med deres jævnaldrende."

Louise Brix Jacobsen

serier har den fordel, at de appellerer bredt til en stor gruppe unge," siger Louise Brix Jacobsen.

Påvirkning uden belæring

Et andet vigtigt fund i GEMINI-projektets interviews med unge er, at de er yderst følsomme overfor, hvordan køn, ligestilling og >

meget optaget af sin mobiltelefon, der ringer, imens de kysser.

"Hva' så, bro?" svarer Asger og beder sin ven om at købe cigaretter og en sixpack: "Jeg overfører, når du kommer. Tusind tak – du er en legende."

Clara kigger ømt på Asger og siger "Hva', er du klar nu eller hvad?" Asger vender sig straks om og begynder at åbne sin livrem. Clara siger "Arh, det går lidt for hurtigt. Det er ikke så fedt, når der er timer på." Asger svarer "Jamen, vi skal jo også nå op og feste lidt mere." Clara siger, "Jeg gider ikke, når din bro kommer lige om lidt, og du skal skynde dig helt vildt." Asger bliver vred og går ovenpå tilbage til festen.

Ifølge medieforsker Louise Brix Jacobsen fra Aalborg Universitet er Zusa et eksempel på en subtil tilgang til kønsrelationer i en serie, der ellers primært handler om sorg, psykisk sygdom og rusmidler.

"Den fortæller historier om unges relationer uden specifikt at gå ind i debatter om køn. Kønsidentiteter bliver fremstillet underspillet ved, at de unge bare 'er sammen' på en naturlig måde."

Louise Brix Jacobsen foreslår, at scenen bruges til at diskutere for eksempel samtykke, seksuelt ry og kønsroller.

"Scenen viser forskellige kønsmæssige tilgange til seksualitet og stiller Asgers 'bro-mentalitet' op mod Claras seksuelle selvtillid, hvor hun tydeligt siger fra og afslår ham, så hun fremstår stærk og samtidig trist

og alene. På den måde illustrerer situationen ikke et overgreb, men en situation, hvor begge parter ender med at være skuffede."

Zusa er instrueret af Jonas Risvig, der også står bag andre populære serier, som gymnassieelever fremhæver: Salsa, Dreng, Centrum og Grænser. De er alle autentiske skildringer af unges liv, identitet og sociale udfordringer.

Euphoria, HBO: 'Tror du, at du er en hård negl?'

I afsnit 8 af 1. sæson af HBO-serien Euphoria opsøger den unge kvinde Rue den jævnaldrende mand Nate udendørs til en fest på highschool. Hun konfronterer ham med, at hun ved, hans far optager hemmelige film af unge kvinder.

"Jeg har intet problem med at gå til politiet og fortælle, at Nate Jacobs far kan lide at kneppe børn," siger hun. Nate reagerer nedladende ved at sige: "Du bruger al din tid på en, der skrider og har glemt dig om ti år."

Scenen klipper til en fodboldkamp, hvor Nate scorer det afgørende touchdown og bringer hele stadion i begejstret ekstase – undtagen Nates far, der fuldstændig uengageret i sejren blot skuler olmt af sin søn.

Hjemme svines Nate til af faderen, der kynisk siger: "Du vandt kampen, men mistede kontrollen over holdet. Hvis du ikke fører an fremover, ender du med at tabe."

Nate bliver vred og mander sig truende op foran faderen og angriber ham korporligt, men

faderen slår ham omkuld og råber: "Tror du, at du er en hård negl?" Nate bryder sammen, brøler og slår sit hoved gentagne gange i gulvet. Faderen forlader ham.

Scenen er ifølge medieforsker Louise Brix Jacobsen et oplagt eksempel til at arbejde med køn og toksisk maskulinitet.

"Nate fremstilles det meste af tiden som usympatisk, kontrollerende og voldelig over for især kvinder, og i scenen ser man, hvordan han også selv bliver kontrolleret og ydmyget af sin far. Det illustrerer, hvordan serier bevidst flytter seernes sympati gennem karakterudvikling og flerdelte narrativer."

Louise Brix Jacobsen understreger, at scenen ikke undskylder Nates opførsel, men viser, hvordan traumer og en opvækst med en følelsesmæssigt fraværende far producerer mænd med urealistiske idealer om maskulinitet.

"Da Nate står alene tilbage på fodboldbanen efter sejren, forstår man, at han sætter lighedstegn mellem lederskab og dominans, hvilket går igen i hans forhold til kvinder. På blot fem minutter får man med scenen en kondenseret fortælling om maskulinitet, seksualitet og følelsesmæssig forvirring."

”Unge foretrækker meget tydeligt en naturlig repræsentation af køn i serier. Det må ikke være forceret, for de stiger øjeblikkeligt af, hvis de får en fornemmelse af, at en serie bevidst vil belære, eller at diversitet er noget, der skal vinges af.”

Louise Brix Jacobsen

diversitet behandles i dramaserier. Det skal helst foregå subtilt frem for direkte.

”Unge foretrækker meget tydeligt en naturlig repræsentation af køn i serier. Det må ikke være forceret, for de stiger øjeblikkeligt af, hvis de får en fornemmelse af, at en serie bevidst vil belære, eller at diversitet er noget, der skal 'vinges af',” siger Louise Brix Jacobsen.

Hun nævner en serie som 'And just like that' som eksempel på, at forskellige repræsentationer af køn og seksualitet råbes ud, hvorimod serien Euphoria naturliggør det ved blandt andet at lade en central person være transkønnet uden at gøre et nummer ud af det.

GEMINI-projektet viser endvidere, at unge skelner skarpt imellem virkelighed og fiktion, og selvom de mener, at sidstnævnte er godt til at skabe diskussioner om køn, diversitet og ligestilling, oplever de ikke, at dramaseriers indhold har betydning for deres holdninger.

”Deres logik er, at de alene bliver påvirket af noget virkeligt, og det er ikke tilfældet med dramaserier, men de anerkender, at andres holdninger kunne blive påvirket af serierne. Det skyldes formodentlig, at ingen ønsker at opleve sig manipuleret, men vi kan konstatere i de unges interviews med os, at der opstår livlige diskussioner, når de taler om dramaserier om køn, diversitet og ligestilling, og derfor er det oplagt undervisningsmateriale,” siger Louise Brix Jacobsen.

Refleksionsmetode på tre ben

De danske forskere bag GEMINI-projektet er nu i gang med at udvikle en konkret didaktisk metode til at flytte kønsrelaterede emner

Kønsbevidste danskere

Gymnasieelever i Danmark – og Italien – er generelt mere åbne, sprogligt reflekterede og bevidste om køn og kønsforståelser end deres jævnaldrende i Irland og Rumænien, viser forskningsprojektet GEMINI. Danske unge bruger i højere grad nuancerede begreber som nonbinær, repræsentation og diversitet, og de er særligt kritiske over for stereotype fremstillinger i dramaserier af for eksempel den 'sjove, larmende homoseksuelle' eller 'badass kvinder', der fremstilles som stærke ved at udvise klassisk maskuline træk. Hvor unge i de øvrige lande ofte oplever emner som køn og ligestilling som tabubelagte eller følsomme, udtrykker danske gymnasieelever tydeligt ønske om, at temaerne skal inddrages mere i undervisningen. Til gengæld er unge i alle fire lande fælles om at bruge dramaserier flittigt i fritiden og reagerer ens: De tager afstand fra serier, der virker belærende eller 'politisk korrekte' i deres fremstilling af køn og mangfoldighed.

ind i undervisningen på gymnasiet. I mangel på et bedre ord kaldes metoden lige nu GEMINI-trekanten, fordi den på flere måder har tallet tre som omdrejningspunkt.

”Vi arbejder dels med et afgrænset fokus på 1 serie, 1 scene og 1 emne, så man zoomer helt ind på klip af få minutters varighed som undervisningsmateriale. Det gør det overskueligt og betyder også, at man ikke juridisk overtræder ophavsretten,

når klippene bruges til kritisk at analysere kønsmatematikker,” siger Louise Brix Jacobsen.

Derudover indebærer GEMINI-trekanten, at man analyserer tre facetter af en scene i en dramaserie: det narrative fokus, medieanalytiske perspektiver og et bestemt kønsthema.

”Rækkefølgen af de tre aspekter er ikke vigtig, men det svarer til at arbejde med scenens *hvad*, altså fokus, og plottet, scenens *hvordan*, og fortællingens mediemæssige virkemidler, og endelig scenens *hvorfor*, forstået som temaet, der kunne være et bestemt perspektiv på køn,” siger Louise Brix Jacobsen.

Det konkrete undervisningsmateriale til brug af GEMINI-trekanten er endnu ikke færdigt. Der findes eksempler på hjemmesiden gemini.unilink.it, og en kommende bog vil indeholde udbyggede modeller. ●

Louise Brix Jacobsen er lektor og ph.d. ved Institut for Kultur og Læring på Aalborg Universitet, hvor hun forsker i medier, serier, identitet og køn. Hun er sammen med sin kollega Kim Toft Hansen de danske repræsentanter i forskningsprojektet GEMINI. Derudover har hun bl.a. forsket i forholdet mellem fiktion og virkelighed i satiriske fake news og kendtes selvfremsstillingsstrategi på tværs af medieplatforme.

Læs mere på gymnasieforskning.dk

Vil du vide mere om at bruge tv-serier til at tale om køn og seksualitet, så klik ind på Gymnasieforskning.dk, hvor du finder rapporten *Knowing the gender equality issue through the lens of TV series*. Her uddyber forskerne pointerne fra denne artikel.

Du kan også finde både artikler og podcast om emnet. Vi anbefaler:

→ Hvordan påvirker manofæren dine elever, og hvad kan du gøre ved det? Lærerværelset, podcast.

→ Lærere undgår særlige ord, men eleverne efterlyser samtalen: Interview med Manté Vertelyt i *Gymnasieforskning* 28.

